

N:o 49.

Af herr Roman, om vidtagande af åtgärder för att alla ämneslärare vid de allmänna läroverken må erhålla en gemensam benämning och lika drygt undervisningsarbete, m. m.

»Skollärarens kall är det viktigaste af alla. Det är genom honom som det kommande släktet skall utveckla sig till ett starkt, rättsinligt, fosterlandsälskande, offervilligt folk. Det är på honom ett folks nationella storhet mest beror.»

Med detta yttrande af Tysklands nuvarande herskare tillåter jag mig att inleda nedanstående framställning i en fråga, som torde böra betraktas såsom en af de viktigaste, med hvilka denna Riksdag har att befatta sig. Jag menar den till särskildt utskott hänvisade frågan om förändringar i de allmänna läroverkens organisation. I den af regeringen till Riksdagen aflåtna propositionen i denna angelägenhet finner jag likväl en lucka, när den utan all jämförelse viktigaste delen af en läroverksorganisation, nemligen lärareinstitutionen, blifvit i *pedagogiskt afseende* allt för litet påaktad.

Såsom kvarlefva från en tid, då de nuvarande allmänna läroverken ej voro förenade till ett helt, utan utgjorde skilda delar, stodo under olika ledning och hade olika benämningar, äro lärarne vid de allmänna läroverken ännu indelade i tvenne temligen skarpt afgränsade klasser med olika titulatur, olika aflöning och olika tjänstgöringsskyldighet.

Bih. till Riksd. Prot 1890. 1 Saml. 2 Afd. 1 Band. 16 Häft.

Den ena klassen, som kallas hufvudlärare (lektorer) har för närvarande mellan $66\frac{2}{3}$ och $28\frac{4}{7}$ % högre aflöning, ej obetydligt mindre tjänstgöringsskyldighet, hvilken vanligen begränsas till ett eller två ämnen inom skolans öfre klasser, i hvilka i regel ett vida mindre elevantal förefinnes inom hvarje klass än på det lägre stadiet, och arbetet alltså i detta hänseende är mindre betungande. Dessa lärare skola hafva aflagt undervisningsprof i tre ämnen inom skolans högsta klass samt offentligen försvarat en af dem utgifven afhandling eller några satser, som beröra deras blifvande undervisning.

Den andra klassen af lärare, som kallas biträdande (adjunkter), hafva, med betydligt mindre aflöning, större tjänstgöringsskyldighet och kunna åläggas att — när så påfordras — undervisa i skolans *alla* klasser och i skolans alla ämnen. Dessa lärare skola hafva aflagt undervisningsprof i tre ämnen inom de allmänna läroverkens femte klass.

Begge klasserna af lärare äro skyldiga att på eget ansvar sköta sina befattningar.

Ehuru adjunkter ofta hafva aflagt samma kompetensprof som lektorerna och under många år undervisat på samma stadium som desse, hör dock en öfvergång från den ena lärareklassen till den andra mera till undantagen än till regeln; orsakerna till detta missförhållande blefve för vidlyftigt att här utreda, men de hafva väsentligen sin grund i gällande skollagstiftning.

Tager man i betraktande öfriga undervisningsanstalter i vårt land, som äro närmast jemförliga med de allmänna läroverken, men förskrifva sig från nyare datum — seminarierna, tekniska skolor och flickläroverken — så söker man der förgäfves denna klassindelning af lärare, och ingen har mig veterligen påyrkat, att sådan borde införas till fromma för undervisningen. Vid universiteten egde fordom ett med de allmänna läroverken i viss mån jemförligt förhållande rum derutinnan, att lärarne indelas i professorer och adjunkter — dock så att de förre buro det större ansvaret och hade betydligt vidsträcktare tjänstgöringsskyldighet, och att de senare hade den bättre aflönade platsen i expektans. Denna tudelning af den akademiska lärarecorpsen har, som bekant, blifvit till undervisningens fromma väsentligen modifierad.

Är nu den ofvan påpekade för våra allmänna läroverk egendomliga tudelningen af lärarecorpsen för undervisningen nyttig eller skadlig?

Denna fråga torde vara värd den allvarligaste undersökning. Så mycket synes mig åtminstone vara klart, att tudelningen icke bidrager

till att väcka och underhålla en god corpsanda eller befrämjar lärarecorpsens sociala anseende, då den större delen af lärarne vid samma läroverk officiellt påtryckes en outplånlig stämpel af underlägsenhet. Lätt nog ledas derigenom lärjungar och allmänhet att i lärareinstitutionen se något haltlöst, och derifrån är steget kort till ringaktning för lärarne och för lärdomen; och ibland lärarne sjelfve uppstår en osund täflan att få läsa på det högre stadiet, hvaraf åter blir en följd, att undervisningen på det lägre stadiet, hvilket dock omfattar det större lärjungeantalet, betraktas såsom mindre vigtig och blir mindre väl tillgodosedd. Men att ett sådant förhållande länder till obotlig skada för undervisningen i dess helhet, bör lätt inses; ty hvad som från början försummats eller utförts på felaktigt sätt, blir svårt, om ens möjligt, att längre fram återtaga eller rätta. Det torde derfor få antagas vara såväl i undervisningens som dermed ock i våra barns och hela vårt folks välförstådda intresse eftersträfvansvärdt att erhålla blott *en* klass af lärare: vetenskapligt och pedagogiskt väl utbildade män.

De medel, hvilka torde vara närmast egnade att föra till detta mål, synas mig vara:

att blott en för alla ämneslärare vid de allmänna läroverken gemensam benämning användes;

att hvarje ordinarie lärare, som fullgjort hvad gällande skolstadga föreskrifver såsom kompetensvilkor för undervisning inom skolans högsta klass, må från och med året efter det han sådant kompetensvilkor uppfyllt erhålla lämplig förhöjning i sin lön, oafsedt å hvilket stadium inom skolan han får sig undervisning anvisad; samt

att lika drygt undervisningsarbete bör krävas af skolans alla lärare.

På grund af hvad jag här ofvan anfört, får jag derfor vördsamt hemställa, att Riksdagen behagade besluta:

dels att i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes utfärda förändrade bestämmelser i gällande skolstadga derhän, att alla ämneslärare vid de allmänna läroverken må erhålla en enda gemensam benämning samt påläggas lika drygt undervisningsarbete;

dels ock, att — derest denna förändring af Kongl. Maj:t påbjudes att, i den mån sådant låter sig göra, från och med nästa år träda i kraft — af det till de allmänna läroverken utgående anslag må disponeras erforderligt belopp för att åt de ordinarie ämneslärare, som nu benämnas adjunkter och hvilka behörigen styrka sig hafva fullgjort hvad skolstadgan föreskrifver såsom kompetensvilkor för undervisning inom skolans högsta

klass, bereda förhöjning i aflöningen med femhundra kronor utöfver den aflöning, som är eller af Riksdagen kan varda bestämd att utgå till de ordinarie ämneslärare, hvilka icke fullgjort nämnda kompetensvilkor.

Stockholm den 15 mars 1890.

Julius Roman.